

Okul yöneticilerinin mizah tarzları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Ataşehir örneği)*

Mustafa OTRAR**

Evrin Burcu FINDIKLI***

Özet

Araştırmanın amacı okul yöneticilerinin mizah tarzları (katılımcı, kendini geliştirici, saldırgan, kendini yıkıcı mizah) ve yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu amaç doğrultusunda, okul yöneticilerinin mizah tarzları ve yaşam doyumları cinsiyet, okul türü ve okul kademesi olmak üzere üç bağımsız değişken açısından incelenmiştir. İlişkisel tarama modeli niteliğindeki bu araştırmanın örneklemini 2012-2013 eğitim-öğretim yılında İstanbul ili Ataşehir ilçesinde görev yapan 250 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde yer alan okul yöneticileri üzerinde Mizah Tarzları Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği uygulanarak veri toplanmıştır. Demografik değişkenlere ait verilerinin toplanması için ise kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde, mizah tarzları ve yaşam doyumları puanlarının cinsiyet, okul türü ve okul kademesi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Bağımsız Grup *t*-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Farkın kaynağını belirlemek için Scheffé testi kullanılmıştır. Mizah tarzları ve yaşam doyumları arasında ilişkinin olup olmadığını incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, mizah tarzları alt boyutlarından katılımcı, kendini geliştirici ve saldırgan mizah tarzları ile yaşam doyumu arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Demografik değişkenlerden cinsiyet ile saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzı arasında, okul türü ile yaşam doyumu ve kendini geliştirici mizah tarzı arasında, okul kademesi ile yaşam doyumu, katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzı arasında anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmuştur.

Anahtar kelimeler: Okul yöneticiliği, mizah tarzı, yaşam doyumu

Humor styles and life satisfaction amongst school administrators: an investigation in Atasehir

Abstract

The purpose of this study is to investigate the relationship between humor styles (affiliative humor, self-enhancing humor, aggressive humor and self-defeating humor) and life satisfaction

* Bu çalışmanın ilk hali, 8. Ulusal Eğitim Yönetimi Kongresi'nde (7-8 Kasım 2013, Marmara Üniversitesi) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd.Doç.Dr., Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, motrar@marmara.edu.tr

*** Uzm., MEB Ataşehir Yeni Çamlıca Lemanana Ortaokulu, burcufindikli@hotmail.com

of school administrators. The effects of gender, school size and school levels on school administrators' humor styles and life satisfaction have been explored. The sample consists of 250 school administrators who work in Atasehir, Istanbul within the academic year 2012-2013. The data are collected using the Humor Styles Scale and Life Satisfaction Scale. Apart from that data collection included a personal information form to obtain demographic information of the participants. The independent samples *t*-test is performed and one way analysis of variance (ANOVA) is calculated on participants' ratings of humor styles and life satisfaction. Scheffe test is performed to interpret where the significant differences lie. Also, Pearson correlation is used to determine the correlation between humor styles and life satisfaction. The results of the study show that there is a positive correlation between life satisfaction and affiliative, self-enhancing humor styles, aggressive and self-defeating humor styles vary based upon gender while school type affected the ratings of life satisfaction and self-enhancing humor style scores. According to the study, ratings of life satisfaction and ratings of affiliative and self-enhancing humor styles vary based upon school level,

Keywords: School administrators, humor style, life satisfaction

Giriş

Mizahın kişilik özelliği bakımından üstünlük olarak kabul edildiği ve mizah duygusu yüksek bireylerin olumlu kişilik özelliklerine sahip oldukları yaygın bir düşüncedir (Yerlikaya, 2003). Yüksek mizah duygusuna sahip bireyler stresle daha kolay başa çıkabilmekte ve daha sağlıklı kişiler arası ilişkiler kurabilmektedir (Martin, 2003).

Mizah kavramının kökeni milattan önceki yıllara dayansa da, mizah her dönemde bugün anıldığı gibi olumlu bir özellik olarak kabul edilmemiştir. On yedinci yüzyıl Avrupasında mizah, sosyal normlardan sapmayı, tuhaf davranışları ve karakterleri betimleyen bir kavram olarak kullanılmaktaydı. Tuhaf davranışlara sahip kimselere gülünmesi nedeniyle de kavram ilk kez komik içeriğine kavuşmuştu. Kavram, daha sonra, mizahla uğraşan ve diğerlerini güldürmekte yetenekli olan kimseleri betimlemek için kullanılmıştır. Ancak bu ifade bile, mizaha bugün yaygın bir şekilde yüklenen olumlu anlamdan uzaktır. On yedinci yüzyılın sonlarına kadar mizah, olumlu bir özellik olarak görülmemiştir (Ruch, 1998).

Aslında insanın varoluşuna eş geçmişe sahip olan mizah ve mizah anlayışının, yazılı kayıtları doğal olarak Sümerlerin yazıyı icatlarıyla başlamıştır. Sümerlilerin yazıyı icadına kadar geçen dönem içerisinde yaşamış olan ilkel insanların kemiklerini, öldürmüş oldukları hayvanların kemiklerini, silahlarını, yaşamış olduğu mağaraları, bu mağara duvarlarına çizmiş oldukları resimleri, günlük yaşamlarında kullandıkları eşyalarını, mezarlarını ve kısacası onlardan bizlere kalan daha birçok kalıntıyı inceleyerek onların yaşam tarzları hakkında bilgi sahibi olabiliriz. Bu insanların yaşamlarında mizaha yer verip vermediklerini, eğer günlük yaşantılarının içerisinde mizahı kullandıysalar, bunu ne şekilde yaptıklarını ya da gülüp gülmedikleri hakkında yazılı bir bilgi sahibi olmamız Sümerlilere kadar geçen süre içerisinde mümkün olmamıştır (Avşar, 2008).

Bellert (1989) ve Lefcourt'a (2000) göre mizahı tanımlamak, çözümlmek ve tahmin etmenin güçlüğü, mizahın bir paradoks olduğu gerçeğinde yatabilir. Trajedi ve mutluluğun, hastalık ve eğlencenin, ciddiye ve şakacılığın olduğu zamanlarda mizah oradadır. Farklı disiplinler arasında mizahın hem duygusal hem de bilişsel bir işlem olduğu konusunda bir fikir birliği vardır; fakat uyuşma sadece buraya kadardır (akt. Aslan, 2006).

Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre mizah, "Kimi düşünceleri nükte, şaka ve takılmalarla süsleyip anlatan söz veya yazı çeşidi" olarak tanımlanmaktadır. Gerçekliğin bazı yönlerini gülünç, tuhaf ya da saçma niteliğini, güldürücü bir biçimde öne çıkarmaya çalışan düşünce biçimidir (Fenoglio ve Georgeon, 2000). Mizah duygusuna atfedilen yaygın bir başka anlam da, kişinin kendisini çok fazla ciddiye almayı, kendi hataları ve zayıflıklarına da gülebilmesidir. Genelde bireysel farklılıkları belirtirken, mizah tarzları, mizah kullanımı, mizahi mizaç ya da basit bir biçimde mizah kavramları kullanılmaktadır (akt. Yerlikaya, 2003).

Mizah tanımlarının farklılık göstermesinin bir başka nedeni de, farklı meslek grubundaki araştırmacıların mizahı ve mizahın özünü, çeşitlerini, faydalarını değişik şekillerde değerlendirip yorumlamalarını gösterir (İsmailova, 1996). Mizahın tanımları, amaç, yararlılık ve özelliklerini içeren ifadelerle çeşitlilik göstermektedir. En kısa ve öz tanımı Albert Einstein yapmıştır. Einstein'a göre mizah, gülen düşüncedir (Oral, 1980).

Mizah ile gülmecenin ilişkisini Nesin ele almış ve "Gülmece, seslendiği insanı, hangi oranda olursa olsun sağlıklı olarak güldürebilen her şeydir" demiştir (Nesin, 2002). Mizah tarzları incelediğinde, 4 ayrı mizah tarzı sınıflaması karşımıza çıkmaktadır. Bu sınıflama, mizah kullanımındaki bireysel farklılıkları dört boyutta ele almaktadır. Bu boyutlardan ikisi olumlu (katılımcı ve kendini geliştirici) ikisi olumsuz (saldırgan ve kendini yıkıcı) mizah tarzlarından oluşmaktadır (Martin ve diğerleri, 2003).

Katılımcı mizah tarzı, olumlu mizah tarzı sınıflamasındadır. Kişi, mizahı kendisine ve karşısında bulunan kişilere saygılı bir biçimde ve ilişkileri geliştirici yönde kullanır. Gerilimi azaltmak, şaka yapmak, ilişkileri kolaylaştırmak, başkalarını eğlendirmek gibi olumlu davranışlar sergileme eğilimindedir (Kazarian ve Martin, 2004). Temel olarak, düşmanlık içermeyen, kişiler arası ilişkileri geliştirmek için mizahın tolerans aracı olarak kullanıldığı bir tarzdır. Yani, aslında katılımcı mizah, kendini gerçekleştirmiş insan özelliği olarak tanımlanmaktadır (Aydın, 2008).

Kendini geliştirici mizah tarzı, mizahı, yanlarında başkalarının olmadığı zamanlarda, yaşamın zorluklarına, uyuşmazlıklara ve strese, olumsuz duygulara karşı bir başa çıkma aracı olarak kullanma eğilimindedir. Bu mizah tarzı Freud'un savunma mekanizması olarak ele aldığı, olumsuz durumlarla baş etmek için mizahın kullanılması olarak tanımlanabilir.

Saldırgan mizah, olumsuz bir mizah tarzıdır. Saldırgan mizah tarzında bireyler olumsuz duygularını ve en çok da kızgınlık anlarında hissettikleri duygularını mizah aracılığı ile ifade ederler. Bunu yaparken de diğer bireyleri incitmeye yönelik bir dil kullanırlar. Bu durum bireylere bir gelişim sağlamadığı gibi kişiler arası ilişkileri de olumsuz etkilemektedir (Martin ve diğerleri,

2003). Bu mizah tarzına sahip olan bireyler mizahı; alaycı, dalga geçen, karşısındakini küçük düşürücü, cinsel ya da ırkçı içerikli bir tarzda kullanırlar (Kazarian ve Martin, 2004).

Kendini yıkıcı mizah da olumsuz bir mizah tarzıdır. Bu mizah tarzına sahip olan bireyler, kendilerini küçük düşürme ve alay etme yoluyla başkalarını eğlendirmeyi amaçlarlar. Grup tarafından onaylanmak ya da sevilmenin bir yolu olarak kendilerini yererek mizahı kullanırlar. Bu mizah tarzındaki kişiler üzgünken bile mutluymuş gibi davranış gösterirler (Martin ve diğerleri, 2003). “Bu kişiler aynı zamanda, problemlerini yapıcı bir şekilde çözmekten kaçınmak ya da olumsuz duygularının altında yatan gerçek nedenleri gizlemek için de mizaha başvururlar” (Kazarian ve Martin, 2004).

Yaşamı tanımlamak, yaşam doyumu kavramını tanımlamamızı kolaylaştıracaktır. Yetişkin ve çalışan insanlara baktığımızda, yaşam, ister istemez iş ve iş dışı yaşam olarak ikiye ayrılır. İş dışı yaşam da, kişinin kendisine ve kendisi dışındakilere ayırdığı zaman olarak ikiye ayrılmaktadır. Tüm bu durumlar bizim yaşamımızı oluşturur. Yaşam doyumu ise, kişinin bu durumlara karşı gösterdiği tepki ve tutumların bütünüdür.

Yaşam doyumu, bireyin kendi belirlediği kriterlere uygun bir biçimde, yaşamını pozitif değerlendirmesidir (Diener ve diğerleri, 1985). Fogle, Hueber ve Laughlin (2002), günlük hayat içindeki olumlu ve olumsuz duygular üzerinde durmuşlardır ve bunlara göre yaşamdan doyum alan kişi belirli bir yaşam periyodunda, hoş duygular yaşayan kişidir.

Yaşam doyumu ile ilgili yapılan çalışmalar cinsiyetin, ırkın ve gelir durumunun yaşam doyumu ve mutluluğu yorumlamada hemen hemen hiçbir etkiye sahip olmadığını, psikolojik değişkenlerin, örneğin kişisel eğilimlerin, yakın ilişkilerin ve kültürün yaşam doyumunu açıklamada daha fazla etkiye sahip olduğunu göstermektedir (Myers ve Diener, 1995).

Kurum başarısında, belirleyici bir otoriteye sahip olmak, okul yöneticisine ait bazı psikolojik özellikleri de ön plana çıkarır. Yöneticilerin mutlu olması, hayata olumlu bakması, örgüt iklimini de olumlu yönde etkilemektedir. Okul yöneticiliği sorumluluğu ağır bir meslek alanıdır. Öğrencilerimizin çocukluk, ergenlik ve gençlik yıllarının şekillendiği okul yıllarının kalitesinden sorumlu olmak, yöneticide ağır bir yük yaratmaktadır. Öğrencilerimizde, olumsuz yaşamışlıkların olmaması için okul yöneticilerinin akademik yeterlikleri ile birlikte olumlu mizahi bakış açısına sahip ve yaşam doyumuna ulaşmış olmaları da gerekmektedir.

Eğitim sisteminin yapı ve işleyişindeki aksaklıklar ve yetersizlikler, yetkin okul yöneticilerinin yokluğuyla doğrudan ilişkilidir. Okulun işleyişi ve okul yöneticileri üzerinde yapılan araştırmalarda; okul yöneticilerinin, okullarda başarının anahtarı olduğu gözlemlenmiştir (Açıkalın, 1998; Karip ve Köksal, 1999).

Okul yöneticilerinin hayata karşı bir nevi duruşları olan mizahi bakış açıları yani mizah tarzları onların yaşamdan aldıkları hazzı da doğrudan etkilemektedir. Bu araştırmada, ilkökul, ortaokul ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin mizah tarzları ile yaşam doyumları arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın problemi “Okul yöneticilerinin mizah tarzları ile yaşam doyumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir.

Araştırmanın genel amacı, İstanbul ili Ataşehir ilçesindeki okul yöneticilerinin mizah tarzları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Ayrıca, okul yöneticilerinin mizah tarzları ve yaşam doyumlarının cinsiyet, okul türü, okul kademesi değişkenleri açısından da incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Okul yöneticilerinin yaşam doyumu ölçeği puanları cinsiyet, okul türü, okul kademesi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
2. Okul yöneticilerinin mizah tarzları ölçeği alt boyutları (katılımcı mizah, kendini geliştirici mizah, saldırgan mizah, kendini yıkıcı mizah) puanları okul yöneticilerinin cinsiyet, okul türü, okul kademesi değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?
3. Okul yöneticilerinin mizah tarzları ile yaşam doyumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Arka arkaya gelmiş iki nesli karşılaştırdığımızda, tespit ettiğimiz önemli farklardan biri de strestir. Geçmişin huzurlu yaşamı, trafiksiz yolları, yemyeşil sokakları şimdi yerini gürültülü kalabalıklara bırakmıştır. Eskiden insanlar eğlenmek ve gülmek için sosyal aktivitelere yönelirken, şimdi bizler, günlük yaşam stresinden uzaklaşmak, günü unutup yarına daha iyi hazırlanmak için spor yapıyoruz, dans ediyoruz, şarkı söylüyoruz. Ve bunların yanında, günlük yaşantımızın aralarına fıkralar, şakalar ve espriler sıkıştırıyoruz. Bu açıdan mizahın, özellikle de olumlu mizahın, beden ve ruh sağlığı açısından önemli bir yere sahip olduğu kaçınılmaz bir gerçektir.

Yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalar incelendiğinde, mizahın pek çok değişken ile birlikte ele alındığı görülmektedir. Okul yöneticileri ile ilgili araştırmalara baktığımızda, yönetici özelliklerinin örgüt iklimine ve örgüt işleyişine etkileri üzerine yapılmış olan araştırmalar sıkça karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmada, okul yöneticilerine farklı bir perspektiften bakarak, onların iç dünyasına ışık tutmak amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışma okul yöneticilerinin mizah tarzları ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi belirlemeye yönelik ilişkiisel tarama modelinde bir çalışmadır. Araştırmanın evrenini 2012-2013 eğitim öğretim yılında, İstanbul ili Ataşehir ilçesinde görev yapan 66 resmi ve 49 özel okul yöneticisi; örneklemini random olarak seçilen 45 okulda görev yapmakta olan 250 okul yöneticisi oluşturmaktadır. Araştırmada Yerlikaya (2003) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ) ile Köker (1991) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ) kullanılmıştır. Demografik özellikleri belirlemek için de kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesi yapılırken, değişkenlere ait betimsel değerler hesaplanmış, mizah tarzı ile yaşam doyumları arasındaki ilişkiyi belirleme amacıyla Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 1

Örneklem Grubunun Genel Yapısı ve Demografik Özelliklerine Yönelik Betimsel Değerler

Gruplar	<i>f</i>	%	% _{gec}	% _{yig}
Kadın	83	33.2	33.2	33.2
Erkek	167	66.8	66.8	100.0
Devlet	200	80.0	80.0	80.0
Özel	50	20.0	20.0	100.0
İlkokul	97	38.8	38.8	38.8
Ortaokul	91	36.4	36.4	75.2
Lise	62	24.8	24.8	100.0
Toplam	250	100.0	100.0	

Tablo 1’de görüldüğü üzere, örneklem grubunu oluşturan okul yöneticilerinin; 83’ü (%33,2) kadın, 167’si (%66,8) erkektir. Okul yöneticilerinin; 200’ü (%80) devlet, 50’si (%20) özel okulda, 97’si (%38,8) ilkokul, 91’i (%36,4) ortaokul ve 62’si (%24,8) lisede görev yapmaktadır.

Tablo 2

YDÖ ve MTÖ (Katılımcı, Kendini Geliştirici, Saldırgan, Kendini Yıkıcı Mizah) Alt Boyutları Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Boyutlar	<i>N</i>	\bar{x}	<i>s</i>
Yaşam Doyumu	250	4.32	1.48
Katılımcı	250	4.83	1.24
Kendini Geliştirici	250	4.44	1.06
Saldırgan	250	2.74	.97
Kendini Yıkıcı	250	3.24	.99

Tablo 2’de görüldüğü üzere örneklem grubunu oluşturan okul yöneticilerinin; “YD” Yaşam Doyumu Ölçeğinden aldıkları puanların aritmetik ortalaması $\bar{x}=4.32$ standart sapması $ss=1.48$, Mizah Tarzları Ölçeği “KM” Katılımcı Mizah alt boyutundan aldığı puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=4.83$ standart sapması $ss=1.24$, “KGM” Kendini Geliştirici Mizah alt boyutundan aldığı puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=4.44$ standart sapması $ss=1.06$, “SM” Saldırgan Mizah alt boyutundan aldığı puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=2.74$ standart sapması $ss=.97$, “KYM” Kendini Yıkıcı Mizah alt boyutundan aldığı puanlarının aritmetik ortalaması $\bar{x}=3.24$ standart sapması $ss=.99$ olarak hesaplanmıştır.

Tablo 3

MTÖ Alt Boyutları ve YDÖ Puanları ile Cinsiyet Değişkeni İçin Yapılan Bağımsız Grup t-Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{X}	S	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
YD	Kadın	83	4.54	1.51	.17	1.7	248	.091
	Erkek	167	4.21	1.46	.11			
KM	Kadın	83	4.98	1.36	.15	1.30	248	.196
	Erkek	167	4.76	1.17	.091			
KGM	Kadın	83	4.39	1.02	.11	-.52	248	.603
	Erkek	167	4.47	1.07	.08			
SM	Kadın	83	2.45	.89	.098	-3.44	248	.001
	Erkek	167	2.89	.973	.075			
KYM	Kadın	83	2.93	.87	.10	-3.60	248	.000
	Erkek	167	3.40	1.01	.08			

Tablo 3'te görüldüğü üzere okul yöneticilerinin mizah tarzları ölçeği alt boyut puanları ile yaşam doyumu ölçeği puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Bağımsız Grup t-testi sonucunda; "YD" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=1.7$; $p>.05$). "KM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=1.30$; $p>.05$). "KGM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t=-.52$; $p>.05$). "SM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=-3.44$; $p<.05$). Söz konusu farklılık erkek okul yöneticiler lehine gerçekleşmiştir. "KYM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t= -3.60$; $p<.01$). Söz konusu farklılık erkek okul yöneticileri lehine gerçekleşmiştir.

Tablo 4

MTÖ Alt Boyutları ve YDÖ Puanları ile Okul Türü Değişkeni İçin Yapılan Bağımsız Grup t-Testi Sonuçları

Puan	Gruplar	N	\bar{X}	S	$Sh_{\bar{x}}$	t Testi		
						t	Sd	p
YD	Devlet	200	4.18	1.46	.10	-2.99	248	.003
	Özel	50	4.87	1.47	.21			
KM	Devlet	200	4.81	1.11	.08	-.58	248	.565
	Özel	50	4.92	1.67	.24			
KGM	Devlet	200	4.36	1.00	.07	-2.53	248	.012
	Özel	50	4.78	1.20	.17			

Tablo 4'ün devamı

Puan	Gruplar	N	\bar{X}	S	$Sh_{\bar{x}}$	t-Testi		
						t	Sd	p
SM	Devlet	200	2.76	.99	.07	.70	248	.486
	Özel	50	2.66	.93	.13			
KYM	Devlet	200	3.25	1.02	.07	.34	248	.733
	Özel	50	3.20	.87	.12			

Tablo 4'te görüldüğü üzere okul yöneticilerinin mizah tarzları ölçeği alt boyut puanları ile yaşam doyumu ölçeği puanlarının okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t-testi sonucunda; "YD" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t=2.99$; $p<.01$). Söz konusu farklılık özel okulda görev yapan okul yöneticilerinin lehine gerçekleşmiştir. "KM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t= -.58$; $p>.05$). "KGM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($t= -2.53$; $p<.05$). Söz konusu farklılık özel okulda görev yapan okul yöneticileri lehine gerçekleşmiştir. "SM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t= .70$; $p>.05$). "KYM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($t= .34$; $p>.05$).

Tablo 5

MTÖ Alt Boyutları ve YDÖ Puanları ile Okul Kademesi Değişkeni İçin Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

f. \bar{X} ve S Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{X}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
YD	İlkokul	97	4.31	1.49	G.Arası	15.99	2	7.99	3.71	.026
	Ortaokul	91	4.06	1.51	G.İçi	532.66	247	2.16		
	Lise	62	4.72	1.36	Toplam	548.65	249			
	Toplam	250	4.32	1.48						
KM	İlkokul	97	4.62	1.25	G.Arası	10.09	2	5.05	3.35	.037
	Ortaokul	91	4.84	1.21	G.İçi	372.42	247	1.51		
	Lise	62	5.14	1.22	Toplam	382.51	249			
	Toplam	250	4.83	1.24						
KGM	İlkokul	97	4.29	1.07	G.Arası	10.81	2	5.41	5.00	.007
	Ortaokul	91	4.35	1.02	G.İçi	266.70	247	1.08		
	Lise	62	4.80	1.03	Toplam	277.51	249			
	Toplam	250	4.44	1.06						

Tablo 5'in devamı

<i>f</i> . \bar{x} ve <i>S</i> Değerleri					ANOVA Sonuçları					
Puan	Grup	N	\bar{x}	SS	Var. K.	KT	Sd	KO	F	p
SM	İlkokul	97	2.70	.93	G.Arası	.79	2	.395	.42	.658
	Ortaokul	91	2.73	1.06	G.İçi	232.64	247	.942		
	Lise	62	2.84	.89	Toplam	233.43	249			
	Toplam	250	2.74	.97						
KYM	İlkokul	97	3.20	1.09	G.Arası	1.63	2	.82	.83	.438
	Ortaokul	91	3.19	.99	G.İçi	243.45	247	.99		
	Lise	62	3.38	.80	Toplam	245.08	249			
	Toplam	250	3.24	.99						

Tablo 5'te görüldüğü üzere okul yöneticilerinin mizah tarzları ölçeği alt boyut puanları ile yaşam doyumu ölçeği puanlarının okul kademesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonucunda; "YD" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($F=3.71$; $p<.05$). "KM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($F=3.35$; $p<.05$). "KG" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmuştur ($F=5.00$; $p<.05$). "SM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($F=.42$; $p>.05$).

"KYM" grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılık anlamlı bulunmamıştır ($F=.83$; $p>.05$).

"YD" ($LF=.99$; $p>.05$).

"KM" ($LF=.28$; $p>.05$).

"KGM" ($LF=.12$; $p>.05$).

Bu nedenle Scheffe analizi uygulanmış, sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6

YDÖ Puanları, MTÖ Katılımcı ve Kendini Geliştirici Mizah Alt Boyutu Puanları ile Okul Kademesi İçin Yapılan Scheffe Testi Sonuçları

	Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	$Sh_{\bar{x}}$	p
YD	İlkokul	Ortaokul	.24	.21	.525
		Lise	-.41	.24	.224
	Ortaokul	İlkokul	-.24	.21	.525
		Lise	-.66	.24	.026
	Lise	İlkokul	.41	.24	.224
		Ortaokul	.66	.24	.026

Tablo 6'nın devamı

	Gruplar (i)	Gruplar (j)	$\bar{x}_i - \bar{x}_j$	Sh \bar{x}	p
KM	İlkokul	Ortaokul	-.22	.18	.481
		Lise	-.52	.20	.037
	Ortaokul	İlkokul	.22	.18	.481
		Lise	-.30	.20	.337
	Lise	İlkokul	.52	.20	.037
		Ortaokul	.30	.20	.337
KGM	İlkokul	Ortaokul	-.06	.15	.927
		Lise	-.51	.17	.012
	Ortaokul	İlkokul	.06	.15	.927
		Lise	-.45	.17	.034
	Lise	İlkokul	.51	.17	.012
		Ortaokul	.45	.17	.034

Tablo 6'da görüldüğü üzere okul yöneticilerinin Yaşam Doyumu Ölçeği, Mizah Tarzı Ölçeği katılımcı ve kendini geliştirici alt boyutundan aldıkları puanların görev yapılan okul kademesi değişkenine göre hangi gruplar arasında farklılaştığını belirlemek amacıyla yapılan Scheffe Analizi sonucunda söz konusu farklılığın; "YD" ortaokul ve lisede görev yapanların, lisede görev yapanların lehine $p < .05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

"KM" ilkokul ve lisede görev yapanların, lisede görev yapan okul yöneticileri lehine $p < .05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$). "KGM" ilkokul ve lisede görev yapanların, lisede görev yapan okul yöneticileri lehine $p < .05$ düzeyinde; ortaokul ve lisede görev yapanların, lisede görev yapanların lehine $p < .05$ düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Diğer grupların aritmetik ortalamaları arasındaki farklılıklar anlamlı bulunmamıştır ($p > .05$).

Tablo 7

YDÖ ve MTÖ Alt Boyutu Puanları Arasındaki İlişkiyi Belirlemek Amacıyla Yapılan Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	N	r	p
YD	250	.24	.000
KM			
YD	250	.40	.000
KGM			
YD	250	-.22	.000
SM			
YD	250	.05	.454
KYM			

Tablo 7'de görüldüğü gibi Yaşam Doyumu Ölçeği ve Mizah Tarzları Ölçeği alt boyutları puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılan Pearson korelasyon analizi sonucunda okul yöneticilerinin; MTÖ Katılımcı Mizah Tarzı (KM) alt boyutu ile YDÖ puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=.24$; $p<.001$), MTÖ Kendini Geliştirici Mizah Tarzı (KGM) alt boyutu ile YDÖ puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r=.40$; $p<.001$), MTÖ Saldırgan Mizah Tarzı(SM) alt boyutu ile YDÖ puanları arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r=-.22$; $p<.001$) saptanmıştır. MTÖ Kendini Yıkıcı Mizah Tarzı(KYM) alt boyutu ile YDÖ puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r=.05$; $p>.001$).

Tartışma

MTÖ alt boyutlarından katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzları olumlu mizah tarzları arasındadır. Katılımcı mizah tarzına sahip birey gerilimi azaltmak, şaka yapmak, ilişkileri kolaylaştırmak, başkalarını eğlendirmek gibi olumlu davranışlar sergileme eğilimindedir (Kazarian ve Martin, 2004). Kendini geliştirici mizah tarzını kullanan kişiler, mizahı, yanlarında başkalarının olmadığı zamanlarda, yaşamın zorluklarına, uyumsuzlıklara ve strese, olumsuz duygulara karşı bir başa çıkma aracı olarak kullanma eğilimindedir. Bu mizah tarzı Freud'un savunma mekanizması olarak ele aldığı, olumsuz durumlarla baş etmek için mizahın kullanılması olarak tanımlanabilir (Martin ve diğerleri, 2003). Dolayısıyla bu olumlu mizah tarzlarına sahip okul yöneticilerinin yaşam doyumu puanlarının anlamlı düzeyde ilişkili oluşu, aslında kaçınılmaz bir sonucu ortaya koymaktadır.

MTÖ alt boyutlarından saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzları olumsuz mizah tarzları arasındadır. Saldırgan mizah tarzına sahip olan bireyler mizahı; alaycı, dalga geçen, karşısındakini küçük düşürücü, cinsel ya da ırkçı içerikli bir tarzda kullanırlar (Kazarian ve Martin, 2004). Kendini yıkıcı mizah tarzına sahip olan bireyler, kendilerini küçük düşürme ve alay etme yoluyla başkalarını eğlendirmeyi amaçlarlar. Grup tarafından onaylanmak ya da sevilmenin bir yolu olarak kendilerini yererek mizahı kullanırlar (Martin ve diğerleri, 2003). Bu durumda, saldırgan mizah tarzında olan bir okul yöneticisinin kızgınlık ve saldırganlık ile pozitif yönde olan anlamlı ilişkisi, doğal olarak yaşam doyumu ile negatif yönde olan anlamlı ilişkisini ortaya koymaktadır.

Myers ve Diener (1995), yaptıkları çalışmalarında, cinsiyetin yaşam doyumu ve mutluluğu yordamada hemen hemen hiçbir etkiye sahip olmadığını, psikolojik değişkenlerin, örneğin kişisel eğilimlerin, yakın ilişkilerin ve kültürün yaşam doyumunu açıklamada daha fazla etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmamızın sonuçlarını ele aldığımızda da, bu duruma paralel olarak, yaşam doyumu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Soyaldın (2007), ortaöğretim öğrencileri üzerinde yaptığı araştırmasında katılımcı ve kendini geliştirici mizah alt ölçeklerinde kızlar daha yüksek bir puan ortalaması elde ederken, saldırgan ve yıkıcı mizah alt ölçeklerinde erkeklerin yüksek puan ortalaması olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmamızın sonuçlarını ele aldığımızda katılımcı ve kendini geliştirici mizah

tarzı puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşmazken, Soyaldın'ın (2007) araştırmasına paralel olarak, saldırgan ve kendini yıkıcı mizah tarzı puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşmakta ve erkek okul yöneticileri lehine gerçekleşmektedir.

Okul yöneticilerinin, olumlu mizah tarzı olan, katılımcı ve kendini geliştirici mizah tarzları ile yaşam doyumları arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlıdır. Olumsuz mizah tarzı olan, saldırgan mizah tarzı ile yaşam doyumları arasındaki ilişki negatif yönde anlamlıdır. Ancak, yine olumsuz mizah tarzı olan kendini yıkıcı mizah tarzı ile yaşam doyumları arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır.

Araştırma bulgularına dayalı olarak uygulayıcılara ve araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir:

1. Okul yöneticileri mizah tarzları hakkında bilgilendirilerek, olumlu mizah tarzları (katılımcı, kendini geliştirici) kullanmalarına teşvik edilmesi yararlı olabilir.
2. Okul yöneticilerinin yaşam doyumlarını arttırmak amacıyla, olumlu mizah tarzı kullanmaya yönelik eğitim grupları oluşturmak faydalı olabilir.
3. Bu araştırma MEB'e bağlı İstanbul ili, Ataşehir ilçesindeki okullarda yapılmıştır. Araştırma diğer ilçelerde de uygulanarak, okul yöneticilerinin mizah tarzları ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin nasıl bir dağılım göstereceği bulunabilir.

Kaynaklar

- Açıkalın, A. (1998). *Toplumsal, kurumsal teknik yönleriyle okul yöneticiliği*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Aslan, H. (2006). *Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin öğrenilmiş güçlülük düzeyi ile cinsiyetlerine göre mizah tarzlarının incelenmesi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Avşar, V. (2008). *Öğretmen adaylarının mizah tarzları ile cinsiyet rolleri ilişkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, A. (2008). *Eğitim psikolojisi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Diener, E., Emmons, R.A., Larsen, R.J. & Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49, 71-75.
- Fenoglio, I. & Georgeon, F. (2000). *Doğuda mizah*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Fogle, L.M., Hueber, E.S. & Laughlin, J.E. (2002). The relationship between temperament and life satisfaction in early adolescence: cognitive and behavioral mediation models. *Journal of Happiness Studies*, 3, 373-392.
- Freud, S. (1998). *Espriler ve bilinçdışı ile ilişkileri*. (Çev. E Kapkın.) 3.Basım. İstanbul: Payel Yayınları.
- İsmailova, G. (1996). Kırgız mizah tipleri ve Nasreddin hoca. *Uluslararası Nasreddin Hoca Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildirileri (s. 215-225)*. İzmir: Atatürk Kültür Merkezi.
- Karip, E. & Köksal, K. (1999). Okul yöneticilerinin yetiştirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 18, 193-207
- Kazarian, S. S. & Martin, R. A. (2004). Humor styles, personality, and well-being among Lebanese University students. *European Journal of Personality*, 18, 209-219.
- Köker, S. (1991). *Normal ve sorunlu ergenlerin yaşam doyumu düzeyinin karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Martin, R. A., Puhlik-Doris P., Larsen G., Gray J., & Weir K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: development of the humor styles questionnaire. *Journal of Research in Personality*, (37), 48-75.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is happy?, *Psychological Science*, 6, 10-19.
- Nesin, A., Küçük, Y., İnam, A. (2002). *Gülme'nin kitabı*. İstanbul: YGS.
- Oral, T. (1980). *Mizah ve evren*. İstanbul: Vardiya Yayınları.
- Ruch, W. (1998). *The Sense of Humor: A new look at an old concept*. (Ed) Ruch, W: The Sense of Humor. New York: Mouton de Gruyter.
- Soyaldın, S. (2007). *Ortaöğretim öğrencilerinin öfke ifade tarzları ile mizah tarzları arasındaki ilişki*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Türk Dil Kurumu Sözlüğü. (1969). Gözden Geçirilmiş 5. Baskı. Ankara: Türk Dil Kurumu Basımevi.
- Tümkaya, S. (2006). Öğretim elemanlarının mizah tarzları ve mizahı yordayıcı değişkenleri. *Eğitim Araştırmaları*, 23, 200-208.
- Yerlikaya, E. (2003). *Mizah tarzları ölçeğinin uyarlama çalışması*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Çukurova Üniversitesi, Adana.

